

Siin.

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

24. augustil 1935. a.

Nr. 8

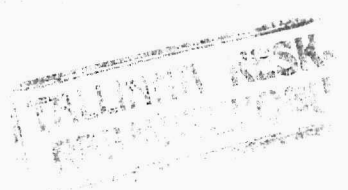
KOLMETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: V. Velner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas . . . „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.
1923 aastak. . . . „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal.	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924—1934. a. à . . „ 2.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Dokumentide kaotamise kuulu-
	nr. 991 ja Põllumeeste keskpangas	tused 50 senti dokumendi pealt.
	nr. 728.	

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Hoolekande korraldusest	Lhk. 115
Vallaomavalitsuste laenukoormis. Ott Vellner	„ 122
Leedu omavalitsuste rahanduslikust ja ma-	
janduslikust seisundist. L. Kahkra . .	„ 124
Kirjandusest	„ 128
Küsimusi ja vastuseid	„ 128
Kuulutusi	„ 114

Perekonnaseisu
Kantseleimargid

25- ja 50-sendilised
on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost

hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—

toimetab

tule-,

elu-,

rahe-,

koduloomade-,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

Liidu laos on veel piiratud arvul saadaval

„Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“

Koostanud E. Maddison ja J. Kaiv.

Liidu juhatuse otsusega on otsustatud, et likvideerida ladusolevat vähest tagavara lõpulikult ja et vastutulla raamatu tarvitajatele, müüa viimaseid eksemplare broshüüritult 6 krooni ja nahkkoites 8 krooni 50 senti eksemplar.

Raamat sisaldab üle 1000 lehekülje ja mahutab eneses kogu vene- kui ka omariikluse aegse normide kogu maakonna-, valla-, alevi- ja osaliselt ka linnaomavalitsuste kohta.

See raamat ei tohiks puududa üheski omavalitsuse- ega riigiasutuses ja on vajaliseks käsiraamatuks igale omavalitsustegelasele ja ka igale kodanikule.

Tellimised saata: Eesti maaomavalitsuste liit,
Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

Hoolekande korraldusest.

Hoolekande küsimust on käsitatud küllaltki laialdaselt, on selle üle vaieldud koosolekutel, nõupidamistel, on kirjutatud ajalehtedes ja eriajakirjades, kuid küsimust pole tänini vee suudetud lõpuliikult lahendada. Hoolekande küsimus on suur ja laiaulatuslik küsimus. See puudutab mitte ainult üksi abisaajaid, vaid ka maksimumsajaid kodanikke, veel rohkem aga riiki ja omavalitsusi, kui hoolekandelist abi korraldavaid asutusi. Ühtlasi on hoolekandelise abi korraldamine suurel määral seotud omavalitsuste kuludega ja nagu iga kulude küsimus, väga õrn küsimus.

Laiaulatuslik hoolekande korraldus viidi meil läbi 1925. a. maksma pandud seadusega, kuna enne seda maksid veneaegsed normid. Veneaegse seaduse järgi lasus hoolekande kohustus peamiselt omavalitsustel ja väike osa riigi peal. Suurel määral teostasid hoolekannet aga ka eraorganisatsioonid ja heategevad seltsid. Kuna sõja ja revolutsiooni keerises eraorganisatsioonide tegevus katkestati, siis oldi sunnitud tahes tahtmatult asja korraldama teisiti. Vahepeal oldi aga olud hoopis muutunud. Olid tekkinud hoopis teistsugused majanduslikud ja poliitilised olukorrad. Kultuuriline tõus, kultuurilised vajadused ning järjest süvenev majanduslik surutis tekitasid hulga abivajajaid, keda oli vaja abistada. Kuna organisatsioonid seda teha ei suutnud, siis tuli appi tulla loomulikult riigil ja omavalitsustel. Sellest väljudes sündiski meie 1925. a. maksma pandud Hoolekande seadus, milline on rajatud põhimõttele, et hoolekandelise abi teostamine sünnib avalikõiguslike asutiste, eriti aga omavalitsuste kaudu.

Jälgides hoolealuste arvu selgub, et see meil on senini järjest kasvanud. Riigi Statist. Keskbüroo poolt kogutud andmetest selgub, et Eestis oli 1926. a. — 29.170 hoolealust ehk 2,7% rahvaarvust, 1927. a. — 29.900 hoolealust ehk 2,83% rahvaarvust, 1928. a. — 31.970 hoolealust ehk 3,02% rahvaarvust, 1929. a. — 34.970 hoolealust ehk 3,3% rahvaarvust, 1930. a. — 35.000 hoolealust ehk 3,3% rahvaarvust ja 1931. a. 36.000 hoolealust ehk 3,4% rahvaarvust. Praegu on hoolealuste arv veidi langenud kuid püsib siiski üle 30.000.

1925. a. Hoolekande seaduse järgi korraldatakse hoolekannet riigi- ja omavalitsuste asutuste poolt, kõigile neile, kes kannatavad puudust või vajavad hoolekandelist abi ähvardava puuduse eemale tõrjumiseks.

Hoolekannet korraldab puudustkannataja elukoha lina-, alevi- või vallavalitsus. Üldreeglina on hoolekandelise alluvuse küsimus lahendatud nii, et väljaarvatud seadusega eriti ette nähtud juhud, kannab kulud see linna-, alevi- või vallavalitsus, kelle piirkonnas on abisaaja elanud alalist hoolekannet tarvitamata viimase kolme aasta jooksul vähemalt üks aasta. Kui niisugust kohta ei ole, siis saab ta abi sellelt omavalitsuse asutuselt, kus ta kõige kauem elanud sama aja jooksul ja samadel tingimustel. (§ 19).

Seaduse § 20. järgi on aga esialgset abi andma kohustatud omavalitsus õigustatud tehtud kulutusi tagasi nõudma kohustatud omavalitsustelt. See kord on tegelikus elus tekitanud palju arusaamatusi, lahkhefisi, kohtuprotsesse ning see on üldse üheks raskemaks küsimuseks hoolekande korralduses. Hoolekannet võib korraldada lahtise ja kinnise hoolekande korras, väljaarvatud vigaste ja kurikalduvustega laste, pimedate, kurtumade ja nõrgamõistusliste hoolekannet, milliste kohta seadus näeb ette hoolekande ainult asutuste kaudu. Millist hoolekannet ühel või teisel juhul korraldatakse, on jätud hoolekannet teostavate asutuste määrata. Vaadeldes hoolekandeaasutusi selgub järgmist:

Rinnalaste ja emade kodusid on neli — Nõmmel, Tartus, Narvas ja Kuresaares, millised on senini alati olnud hoolealuseid täis ja ruumipuudusel ei ole võimalik kõiki vastu võtta.

Mahajäetud, leitud ja teiste üle kolmeaasta vanuste riigi hoolekandele kuuluvate tervete laste eest hoolitsemiseks on riigil üks lastekodu Vaivaras ja sama lastekodu vanemate laste osakond Tallinnas.

Kurikalduvustega lastekodusid seni Eestis asutatud ei ole. Kuid on olemas vastavad hoolekandekoolid Koloveres, Sakus ja Harkus, kuhu võetakse vastu kurikalduvuslikke kasvandikke.

Nakkushaigust põdevate lastekodusid seni asutatud ei ole, samuti ka vigaste laste kodusid.

Vaimuhaigete, langetõbiste ja täiskasvanud nõrgamõistuslike hoolekannet teostatatakse vaimuhaigemajade ja varjupaiakade kaudu ja lahtise hoolekande korraldamise teel.

Vene ajal oli vaimuhaigete eest hooldamine peamiselt vallaomavalitste ülesandeks, kuna riigi kulul peeti ainult üksikud liigid neist vastavates asutustes. Vaimuhaigete arv on meil eriti peale maailmasõja tõusnud. Selle põhjuseks tuleb pidada rahva sotsiaalset elu arengut ja ühiskondliku korra muutumist, mis nõuab vaimuhaigete eemaldamist seltskonnast suuremal määral. Viimastel aegadel on korduvalt nõutud, et oleks võimaldatud ka lahtist vaimuhaigete hoolekannet korraldada.

Võrreldes teiste riikidega selgub, et vaimuhaigete arv Eestis ei ole protsentuaalselt suurem. Nii oli Eestis 1881. a. iga 1000 elaniku kohta 4,2 haiget, 1897. a. — 2,07 haiget ja 1922. a. — 3,3 haiget. Samal oli Rootsis 4,5 haiget, Taanis 3,4 haiget ja Norras 5,7 haiget iga 1000 elaniku kohta.

Hoolekande seadus näeb ette ka töömajade asutamise. Seni on katsetatud ühe töömaja asutamisega. Töömajad pole suutnud aga avaldada elujõulisust ja nähtavasti nad edaspidi üldse kaovad. See on ka arusaadav, kuna meil riik korraldab kaudset hoolekandelist abi isegi avalike tööde kaudu talvel ja töömajade pidamine tuleb pealegi kalliks. Maksev kriminaalseadus ei näe aga üldse karistusliigina ette töömajadesse paigutamist, mispärast edaspidi üldse tarvidus nende järgi kaob.

Välismaal viibivad Eesti kodanikud, kes sattuvad puudustkannatavasse seisukorda riigis, kus Eesti kodanikele abi ei anta, saavad toetust riigilt. Ka kodakondsuseta isikud, said senini abi riigilt. Kuid Kodakondsuse seaduse muutmise seadusega on aga kodakondsuseta isikute abistamine pandud omavalitsuste peale. Kodakondsuseta isikuid on Eestis palju ja mõnel aastal on tulnud nende eest hoolekandeks välja anda ligi 80.000 krooni. Sellest nähtub, et uue korralduse alusel omavalitsuste kulud hoolekande alal kodakondsuseta isikute arvel on märksa suurenenud. Eriti mõjub see linnaomavalitsustele, kuna valla- ja aleviomavalitsusi see vähem puudutab, kuna maal kodakondsuseta isikute arv on väike.

Üle kolme aasta vanuste laste tarvis on 9 linnavalitsust asutanud 11 lasteko-

du ja 9 maavalitsust 10 lastekodu. Need lastekodud on asutatud ja korrastatud omavalitsuste poolt, kuid riigi toetustega. Hoolekande seadus näeb ette ka laste kasvatada andmise võimaluse perekondadesse, kuid senini on omavalitsused seda vähe praktiseerinud.

Toetuse andmine laste ülalpidamiseks puudustkannatavatele perekondadele ja nende laste ravikulude tasumine nõuab linna-, maa- ja alevivalitsustelt suuri jõupingutusi, ning seda ei ole suudetud senini teostatagi nõutavas suurus.

Seadusega on ettenähtud, et maa- ja linnavalitsused on kohustatud asutama laste suvekoloniisid, kuid senini pole omavalitsused seda suutnud teha. Olemas olevad suvekoloniidid on ellu kutsutud peamiselt eraorganisatsioonide poolt, kuid tegevavad suuremalt osalt riigi summadega.

Valusaks küsimuseks on hoolealuste ravimine haiglates. See võtab palju kulu ja teiseks tuleb siin ette palju väärnähteid. Ühelt poolt üksikute omavalitsuste haiglad võtavad liiga kergel käel vastu teiste omavalitsuste piirkondadest haigeid, kellel ise ei ole võimalusi oma haigemaja kulusid kanda. Pärast aga nõutakse kohustatud omavalitsustelt tehtud kulud sisse. On arusaadav millist meelepaha see tekitab kui ühel heal päeval mõni vallavalitsus saab teate mõnelt linnavalitsuselt hoopis teises riigi osas, et selle ja selle isiku ravi kulud on nii ja nii palju ja need tulevad tasuda. Ja need ravikulud ei ole kaugeltki väikesed. On juhte, kus üksikud omavalitsused on maksnud selliste kuludena aastas mõnituhat krooni. Kuna omavalitsuse eelarves sarnaseid väljaminekuid ettenähtud ei ole, siis loomulikult paiskab ta valla eelarve segamini ja võib kogu omavalitsuse majanduse roopast välja viia. Et omavalitsused selliseid üllatuslikke kulutusi alati vabatahtlikult ei tasu, on ka arusaadav. Selle tagajärjel tekivad kohtuprotsessid, millised omakorda nõuavad kulu nii rahaliselt kui aega. Seda korda on omavalitsuste poolt teravalt arvustatud ja nõutud selle parandamist, kuid senini pole selles suunas palju midagi suudetud ära teha. Sama lugu on ka rasedate naiskodanikega, kellele on võimaldatud sünnitusabi saamine haiglates, kuna selleks otstarbeks haiglasse minemaks ei ole vajaline nõutada omavalitsuse eelluba.

Kõige suurema rühma hoolealustest moodustavad puudustkannatavad raugad

ja teised alaliselt töövõimetud lahtisel hoolekandel. Enamikus nad asuvad väljaspool hoolekande asutusi ja saavad omavalitsustelt väikese toetuse. Valdades on aga tihti neid paigutatud poolkinnistesse asutustesse — vaestemajadesse, kus nad saavad väikest toetust kas natuuras või rahas. Kuigi hoolekande toetusnormid on võrdlemisi väikesed, tõusevad hoolekande summad üleriiklikus ulatuses kaunis suureks, milline asiolu on puudustkannatajate suurest arvust ja milline arv alatas suureneb. Ka aitab hoolekande kulude suurenemisele kaasa ise maksev hoolekande seadus, milline paneb liiga suured kohustused riigi ja omavalitsuste peale.

Hoolekande seaduse muutmist ja hoolekandelise abistamise piiramist on nõutud juba aastate eest. Eriti on seda nõutud omavalitsuste ja nende liitude poolt. See on ka arusaadav ja inimlik, kuna maksva Hoolekande seaduse järgi suurem osa hoolekandest teostatakse omavalitsuste kaudu. Hoolekande korraldus annab ainult siis maksimaalseid tagajärgi, kui hoolekannet teostav asutus tunneb iga isiku, kes vajab hoolekandelist abi, seisukorda ja hädasi. Nendeks asutusteks võivad aga olla ainult omavalitsused. Sellest seisukohast väljudes viidi ka 1925. a. Hoolekande seadusse põhimõte, et hoolekannet teostavad peamiselt omavalitsused ja riik niivõrd kui see on võimalik ja kui võrd omavalitsused sellega toime ei tule kas liig suure kulude tõttu või mõnel muul põhjusel. Kuna aga Hoolekande seaduse alusel hoolekande korraldus oli viidud liiga laialdasele alusele, ning selle tagajärjel kulud järjest tõusid, omavalitsuste ja riigi tulud aga süveneva majandusliku depressiooni tagajärjel järjest vähenesid, siis on arusaadav, et hakati järjest nõudma Hoolekande seaduse muutmist ja hoolekandelise abi ümberkorraldamist kulude piiramise suunas.

Tähtsamad puudused, mille kõrvaldamist omavalitsuste poolt nõuti on järgmised.

Suuri tülisid ja lahkuminekuid üksikute omavalitsuste vahel on tekitanud hoolekandelise alluvuse küsimus. Sellepärast on nõutud, et tuleks ühtlasemalt ja täpsemalt määrata see omavalitsus, kes on kohustatud abi andma ja kulud kandma ning piirata teise asutise arvel kulude tegemise võimalusi.

Selle küsimuse kohta on palju sõna võetud ja vaieldud. Omavalitsuste liitude

poolt on samuti seda mitmel ja mitmel korral arutatud ja leitud, et siin peab midagi ette võetama, et olukorda parandada. Vastavate nõupidamiste tulemustena Maaomavalitsuste ja Linnade Liidu vahel sõlmiti isegi 1933. a. lõpul vastav kokkulepe, mille alusel täpsemalt kindlaks määrati kord, kuidas kulude tagasinõudmine üldse võib sündida. See kokkulepe tehti soovitaavaks liitude poolt kõigile omavalitsustele. Loomulikult ei omanud see kokkulepe mingit kohustuslikku jõudu, vaid oli ainult moraalseks aluseks tülide lahendamiseks üksikute omavalitsuste vahel, kuid see näitab ka juba selgelt, kui kaugele oli läinud asi ja kui suur oli tarvidus seaduse muutmise järgi.

Maksva seaduse järgi saavad hoolealused toetust sellelt omavalitsuselt, kus nad viibivad abisaamise ajal. Üldreeglina on ettenähtud, nagu juba eelpool tähendatud, et abiandmise kulud kannab see omavalitsus, kus abisaaja hoolekannet tarvita mata viimase kolme aasta jooksul viimati vähemalt ühe aasta alaliselt elanud. Mitmetel juhtudel tasud kulud see omavalitsus, kus on abisaaja alaline elukoht, kuna üksikutel juhtudel need kulud langevad selle omavalitsuse peale, kus abisaaja viibib abisaamise ajal. Kui abiandmise kulud kohustatud omavalitsus ei ole see, kelle piirkonnas viibib abisaaja abisaamise ajal, siis on abiannud omavalitsusel õigus tagasi nõuda abiandma kohustatud omavalitsuselt kõik kulud, mis abiannud omavalitsuselt abiandmise juures olid.

Mitmesuguste aluste tõttu tekivad tegelikult elus sageli lahkavamised ja vaieldused ning selle tagajärjel kohtuprotsessid. Segadust on aidanud sünnitada omalt poolt veel Isikutõestamise ja liikumise seadus, mille alusel maal isikute registreerimine kaotati. Paljudes juhtudel on sellega võimata kindlaks teha, kus abisaaja just viimase kolme aasta jooksul on alaliselt elanud. Alalise elukoha mõiste on samuti segane. Siin tuleb aluseks võtta Balti Eraseadust, kuid teatavasti ka seal ei ole alalise elukoha mõiste kaugeltki ideaalselt lahendatud.

Ühelt poolt ei ole rahul linnaomavalitsused, kes väidavad, et raske on võita kohtuprotsesse kulude tagasinõudmise alal, kuna ei leia alati vastavaid tõendusid. Maalt aga valgub järjest linna abivajavat elementi ja linnad on kohustatud nende eest hoolitsema. Teiselt poolt aga tuuakse ette maaomavalitsuste poolt, et linnad jagavad kergel käel toetusi ja

nõuavad need pärast maaomavalitsustelt tagasi.

Et olukorda vähegi parandust tuua selleks oli Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi esialgses täielikumas Hoolekande seaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõus, ettenähtud kord, et igal juhul on vajaline ja nõuetav teatav elamise kestvus selleks, et abiandmise kulud langeksid teatud omavalitsuse peale. Üldnormina maksma ühe aasta elamise tähtaeg oli ettenähtud tõsta kahele aastale. Ühtlasi oli ettenähtud võimalus anda asja lahendada vastavale lepituskomiteele, kui on tekkinud vaieldused üksikute omavalitsuste vahel. Sellest komisjonist võtaks osa ka omavalitsuste esindajad. Selle komitee otsus oleks juba lõplik. Juriidiliselt tuleb sarnast korraldust pidada õieti vahekohtuks ja selle sissetoomine täiesti tervitatav, kuid kuivõrd selline komitee omab autoriteeti, see on küsitav. Igatahes oleks see siiski üks samm edasi tülküsimuste lihtsamaks lahendamiseks. Ühtlasi tuleb nõuda sellejuures ka Isikutöestamise ja liikumise seaduse muutmist selles mõttes, et ka maal elanike registreerimine uuesti sisse toodaks. Maaomavalitsuste Liidu poolt 1933. a. algatati selle seaduse muutmise küsimus ja koguti vastavaid seisukohti omavalitsustelt. Sel korral selgus, et enamikus kõik omavalitsused pooldasid elanike registreerimise uuesti sisseseadmist, kuna ainult üksikud ei pidanud seda soovitavaks, kuna see pidi asjata tööd valla kantseleile juure tooma. Kuid registreerimise uuesti sissetoomine on juba vajaline sellepärast, et oleks võimalik kindlaks teha abivajaja alalist elukohta. Kui ei ole registreerimist, siis ei ole ka mingisugust võimalust seda kindlaks teha.

Eelnõus oli ettenähtud, et hoolekandelist abi annud asutis võis tagasi nõuda mitte kõiki kulusi, vaid ainult 75% kohustatud omavalitsuselt. See on täiesti eluline nõue, kuna see tundub aitaks piirata kulude tegemist teiste asutuste arvel.

Hoolekande korraldamisel on palju juhte, kus abitarvitaja ei viibi selle omavalitsuse piirkonnas, kus ta maksva korra järgi abi saama õigustatud. Maksev seadus nõuab, et kui abiandmisega viivitada ei saa, siis on kohustatud abi korraldama see omavalitsus, kus abisaaja parajasti viibib, ning nõuab tehtud kulud hiljem tagasi kohustatud omavalitsuselt.

Selline teise arvel kulude tegemine ja hiljem kulude tagasi nõudmine mõjub demoraliseerivalt nii abinõudjate kui ka abiandjate peale. Et sarnane olukord ei ole õiglane on ka juba teistes riikide tegelike kogemustega kindlaks tehtud. Nii maksis Hollandis sama kord 1818. a. seaduse alusel. Eriti mõjus seal see võimalus abinõudjate peale, kes püüdsid toetuse nõudmisega esineda ikka selles omavalitsuses, kus heldemad oldi. Pike-ma aja jooksul kujunes välja praksis asutustes, et ametnikud endastmõistetavaks pidasid teise asutise arvel rikkalikku toetust anda.

Taanis on see küsimus lahendatud nii, et toetuseandjal on õigus teiselt asutiselt tagasi nõuda ainult 75% tehtud kulu-dest ja see seisukoht on annud tegelikus elus häid tulemusi. On lootust, et kui see uuendus tuuakse sisse ka meile, siis see rahuldaks kõiki, nii abiandjaid kui ka abiandma kohustatud omavalitsusi. Selle uuenduse tagajärjel on loota ka kulude kokkuhoidu. Loomulikult, et kui abiandja omavalitsus on kohustatud ise kandma $\frac{1}{4}$ osa kulu-dest, siis ta igal juhul juba arvestab sellega ja abi nii kergel käel ei anna.

Hoolekande kulude vähendamiseks ja mitmelt poolt abisaamise piiramiseks on nõutud ka hoolekande raamatute sisseadmist. Sinna kantakse sisse kõik andmed abisaamise kohta nii riigilt, omavalitsuselt kui ka eraorganisatsioonidelt. See uuendus on juba teostatud Hoolekande muutmise ja täiendamise seadusega (R.T. 43 — 35) § 8-ga, ning selle alusel Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt antud Hoolekande raamatu vormi ja pidamise korra määrusega (R.T. 53 — 35). Selle järgi kõik omavalitsused on kohustatud andma nende administratiiv-piirides elavatele elavatele lahtisele või poolkin-nisele hoolekandele võetud isikutele hoolekanderaamatud. Kõik abiandjad on kohustatud raamatusse sissekandma andmed abisaamise üle. Isikud, kes ei esita oma hoolekande raamatud, samuti ka riig- või omavalitsuste ametnikud, kes ei tee vastavaid sissekandeid raamatusse, võetakse kohtulikule vastutusele.

Praeguse korra järgi on hoolekanderaamatu pidamise kohustus maksma pandu kogu riigis. Mõnelt poolt on tähendatud, et oleks võinud piirduda selle maksmapanekuga ainult üksikute linnade suhtes, kuna valdades ei ole hoolekanderaamatu sisseseadmiseks vajadust olnud, ku-

na seal nii-kui-nii iga abisaaja vallavalitsusele isiklikult on teada. Võib olla, et nendes väidetes ka osa tõtt on, seda näitab tegelik elu ise.

Tähtsama uuendusena oli esialgu eelnõus ette nähtud lahtise hoolekande, eriti laste hoolekande alale, üleviimine maavalitsuste pealt valla- ja alevivalitsustele. Maavalitsuste ülesandeks oleks jäänud ainult lastekodude sisseseadmine ja korraldamine, kuna laste ülalpidamise kulude kandmine ja kõige muu laste hoolekande korraldamine maal oleks valla- ja alevi-omavalitsuste ülesandeks olnud.

Kuna aga maakondade reformi küsimus ei ole senini veel paigalt nihkunud, siis ei suudetud seda uuendust läbi viia ja on maksma pandud muutmise seadusest jäetud välja

Eriti nurinat on tekitanud nähted, kus perekonnatoitjad jätavad maha oma lapsed, või ei anna neile küllaldaselt ülalpidamist, kuigi selleks tal leiduks võimalusi. Selle kohta on toodud muutmise seadusega sisse kord, mis piirab selliste isikute eluviise. Muutmise seaduse § 16¹ näeb ette, et kui mõnele palgalises teenistuses oleva isiku ülalpidamisele kuuluv perekond, keda isik on kohustatud seaduse järgi ülalpidama, on sattunud hoolekandelist abivajaja seisukorda isiku liigse alkoholi tarvitamise tõttu, või mõnel muul temast sõltuval põhjusel, siis on selle isiku perekonda kuuluval abikaasal, vanemal või teisel täisealisel perekonnaliikmel õigus esineda selle isiku elukoha linna-, alevi- või vallavalitsusele palvega korraldada, et selle isiku teenistustasust kinni peetakse teatud seaduses ettenähtud ossa. Vastav omavalitsus, kes saanud sellise palve, kontrollib selles esitatud asjolu, kuulab ära asjaosalise perekonnaliikme seletuse ja teeb otsuse sisse nõuda administratiivkorras selle isiku teenistustasust vastav summa tema perekonna ülalpidamiseks.

See uuendus on vajaline ning täiesti eluline ning aitab piirata hoolekande kulusi selliste isikute peale, kes ise võivad ja suudavad omi perekondi toita.

Suuri kulusi on omavalitsustelt nõudnud ka väljaspool abielu sündinud laste eest hoolitsemine. Selle kohta on omavalitsuste liidud juba varem juhtinud tähelepanu ja pannud ette võimaldada esineda väljaspool abielu sündinud lapse isa vastu lapse ema eest omavalitsustel ise. See on väga vajaline, kuna vallasemad on tihti majanduslikult kehvad ja ei suu-

da ise asja kohtus läbi viia. Omavalitsused on aga kohustatud nendele abi andma vaatamata sellele, et vallaslapse isal küllaldaselt võimalusi on oma lapse toitmiseks. Muutmise seaduses on antud võimalus omavalitsustel ise esineda lapse ema erilise volitusega kohtuliku nõudmisega vallaslapse isa vastu. Lapse isalt väljamõistetud ja kätte saadud elatishast kaetakse esimeses järjekorras lapsele korraldatud hoolekande kulud ja ülejääk antakse vallaslapse emale.

Mõnelt poolt on soovitatud laiendada seda §-i ka abieluliste laste peale, kuna on tungiv vajadus teatud korral, kui perekonnaisa jätab perekonna maha, ka perekonnaisalt nõuda otseselt alimente. Kuigi selleks laiendamiseks osaliselt on alust, ei ole see siiski nii karjув vajadus, kuna §§ 96¹ ja 96² juba ise osaliselt lahendavad küsimuse. Samuti võimaldab kriminaalseadus võtta sellist perekonnaisa vastutusele, kuigi ainult asjaosaliste isikute avaldusel.

Pikemalt on olnud kaalumisel vaimuhaigete, nõdramoistustlike ja teiste tõutervisliliselt alaväärtuslike isikute sigivõime- tuks tegemise küsimus. Sellised alaväärtuslikud elemendid annavad võrdlemisi palju järeldulijaid ning need järeldulijad langevad omakorda omavalitsuste kaela. Eelnõus oli steriliseerimise küsimus lahendatud ja sisse toodud, kuid muutmise seadusest välja jäetud. Nagu kuulda kavatakse aga see maksma panna eriseadusega. See on ka tõesti tervitatav samm, kuna paljudes kultuurriikides on see ammugi juba lahendatud küsimus ja n illeks siis võimaldada haigete elementide juuretekkimist, kellest nii kui nii on teada, et nad langevad ühiskonna hoolekande alla. Parem juba selle arvel toetada terveid ja elujõulisi, kui soodustada idiotide ja teiste alaväärtuslike elementide paljunemist.

Põhjapaneva uuendusena oli toodud eelnõusse sisse ka põhimõte, et hoolekande kulud teatud liiki hoolealuste peale tulevad jagada teatud protsentuaalses vahekorras riigi- ja omavalitsuste vahel. See põhimõtte oli järjekindlusega läbi viidud uues eelnõus. Põhimõtte ise on õige ja selle sihiks on see, et panna rohkem kohustustunnet ja vastutust hoolekannet toetavate asutuste peale. Seda saab aga teha vaid sel teel, et nii üks kui teine kannab kuludest teatud osa. Näiteks tekitas palju nurinaid asiolu, et vallas saatsid palju hullumeelseid ja nõdra-

mõistuslikke riigi hoolekande alla. Iga väiksema defekti pärast saadeti haige ära, vaatamata sellele, et teda väga hästi oleks võidud pidada ka kodusel ravimisel. Kuid kuna vallad ise neid kulusid ei kannud, siis tehti ka otsused kergel käel. Et selliseid väärnähteid kõrvaldada, selleks oli ettenähtud ka eelnõus, et nii omavalitsused kui riik kannavad teatud protsentuaalses vahekorras kulud. Muidugi tekib siin küsimus, kuidas omavalitsused suudavad toime tulla nendest juuretulevatest kuludest ülesaamisega, kuna selleks omavalitsuste praegustest tuludest ei piisaks. Siin tuleb asuda seisukohale, et kui tahetakse seda põhimõtet teostada, mille vastu ta korra ja õiguse seisukohalt ei saa vaielda, siis tuleb hoolitseda ka selle eest, et omavalitsustele võimaldataks uusi tuluvallikaid, millest nad suudaks katta juuretulevad kulud. Vastasel korral satuvad omavalitsused raskustesse ja ei suuda oma ülesannetega enam toime tulla.

Hoolekande seaduse § 210 p. 2. järgi pidi Hariduse- ja Sotsiaalministeerium andma aastas omavalitsustele hoolekande asutuste sisseseadmiseks kr. 250.000 toetust. Seda toetust pole aga antud kunagi täies ulatuses. Muutmise seadus kaotab hoopis selle toetuse andmise korra ja § 10 alusel teeb Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile ülesandeks anda omavalitsustele hoolekandeadustuste sisseseadmiseks toetust riigi eelarvega lubatud krediitide piirides viiskümmend protsenti asutuse sisseseadmise kuludest.

Hoolekande seaduse muutmise ja täiendamise seadus lahendab ainult osaliselt hoolekandeline abistamise korralduse alal leiduvad puudused. Muutmise seaduse peamiseks sihiks oli piirata hoolekande kulusi ja võimalikult kohaldada kulusi omavalitsuste ja riigi kandejõule. Sellest seisukohast väljudes märgib juba § 1, et hoolekandeline abi korraldamisel tuleb pidada silmas, et hoolekandeline abistamine ei ulatuks üle nende elatistingimuste, milles tavaliselt elavad töötava rahvakihtidesse kuuluvad kodanikud, kes ei kuulu hoolekande alla. Sellega on tahetud ära määrata alused ja ulatus, milistes raamides võib sündida hoolekandeline abi teostamine. Kuigi see piiramine on väljendatud deklaratiivselt, siiski ta annab hoolekannet teostavatele asutustele teatud mõõdupuu, mille alusel tuleb hoolekandelist abi teostada. Sellega ei saa enam öelda, et hoolekannet teostavad asutused oleks kohustatud teostama hoole-

kannet ulatuses, milline võimaldab hoolealustele parema elamise ühiskonna kulul, kui seda võivad lubada omale töötavad kodanikud, kes omale iseenda kätetööga ülalpidamist peavad teenima. Kasvatustliku tegurina tuleb ära märkida uuendust, mille järgi hoolekandeadustusse paigutatud abisaajatele korraldatakse tööd nende jõu ja võimete kohaselt.

Muutmise seaduse § 11 katsub lahendada hoolekandeline abistamise normide küsimust. Hoolekandeline abistamise normide üle on olnud palju vaieldusi. Vana seaduse järgi oli nähtud ette hoolekandekavade ja samuti ka hoolekandenormide väljatöötamine iga aasta jaoks. Tegelikult on see kõik aga jäänud paberile. Nüüd peavad need normid üle riigi minema Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumile, kellel on õigus nendes teha parandusi. Seaduse mõte seisab selles, et iga omavalitsus võib arvesse võttes kohalisi olusid, kindlaks määrata normid oma piires. Kuid et omavalitsused ei talitaks mitte omapead, seks on antud Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumile kontrolli ja korigeerimise õigus.

Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi poolt on avaldatud ringkiri ministeeriumi Teatajas 14. juunist 1935. a. nr. 9-das, milles on ettenähtud hoolekandelist abisaajate liigitus. See liigitus on mõeldud teatud eeskujuks, šablooniks omavalitsustele, mille järgi neil tuleb käia abisaajate liigitamisel. Sellejuures loomulikult jääb igale omavalitsusele õigus ja vabadus igal konkreetjuhul liigitamist toimida oma äranägemise järele.

Omavalitsuste asutustele on § 25-ga antud õigus, aga mitte kohustus, korraldada abistamist neile puudustkannatajale, kellel on omakseid või sugulasi. Endise korra järgi olid aga omavalitsused kohustatud abiandmist korraldama vaatamata sellele, et abisaajal võis olla jõukaid sugulasi või omakseid.

Abistavate asutiste seisukorda on parandatud ka sellega, et hoolekandekulude tagasi nõudmist hoolealuseile on vastavalt isikuilt võimaldatud administratiivsissenõudmise korras. Senine kohtu korras nõudmine oli väga tülikas ja aegaviitev, kuna uus kord võimaldab omavalitsustele tehtud kulud tagasi nõuda lihtsustatud korras. Omavalitsuste kulusi hoolekande alal aga suurendab § 75 vastav muutmise. Vana seaduse järgi vigaste ja kurikalduvustega laste, pimedate ja kurtummade ja nõrgamõistuslike eest

hoolitsemine kuulus riigile ja oli riigi kanda. Uue seaduse järgi langevad hoolekande kulud sel alal suurel määral omavalitsuste peale. Riigi kanda jääks ainult hoolitsemine nõrgamõistustlike ja vaimuhaigete eest nii sellekohases asutis kui ka väljaspool asutisi ning ühtlasi ka lastekodude sisseseadmine ja ülalpidamise kulud nendes asutustes. Selle kompensatsioonina on võetud riigi kanda 50% hoolekandeadutuste sisseseadmise kuludest, kuid selle eest on kaotatud jälle § 210 p. 7, milles oli ettenähtud samuti krediit omavalitsustele omavalitsusasutuste sisseseadmiseks, nii et lõpuks omavalitsuste kulud ikkagi suurenevad ja vastavalt vähenevad riigi kulud hoolekande peale. Omavalitsuste seisukohalt väljudes uue seadusega ei ole suudetud palju olukorda parandada. Mis puutub kulude kokkuhoidu, siis palju selles suunas uue seadusega ei ole saavutatud. Praegu puuduvad veel statistilised andmed kuid kui arvestada sellega, et mõnel alal isegi omavalitsuste kulud suurenevad (kodakondsuseta isikud, vigaste, pimedate, kurtumade ja kurikalduvustega laste hoolekanne — § 75), siis ei ole suurt kulude kokkuhoidu omavalitsustel loota.

Nagu selgub uue muutmise ja täiendamise seaduse tekstist ei ole kaugeltki suudetud läbi viia neid põhjapanevaid uuendusi ja ettepanekuid, millised olid ettenähtud Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi eelnõus. See on tingitud asiolust, et seaduse maksmapanekul tekkisid mitmesugused raskused. Kõige pealt esimeseks komistuskiviks oli maakondade reformi küsimus. Nimelt leiti mitmelt poolt, et ei saa üldse selliseid suuri uuendusi läbi viia, kui ei ole lahendatud maakondade reformi küsimus. Teiseks tekkisid vastuseismised mõningate teiste küsimuste pärast. Kuna aga hoolekande alal siiski oli vajaline läbi viia mõningaid hädavajalisi uuendusi, siis pandi eelnõust maksuma ainult see osa, milline oli enam-vähem jooksva tähtsusega ja ei puudutanud suuremaid probleeme. Sellest siis on tingitudgi seaduse katkendlikkus ja poolikus.

Juba vastavas komisjonis Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi omavalitsuste liitude esindajad nõudsid täiesti uue seaduse maksmapanemist ja väljatöötamist, milline oleks rajatud hoopis uutele alustele ja põhimõtetele ning milline vastaks meie rahva ja riigi kandejõule. Sel korral aga arvati ministeeriumi esindajate poolt,

et sellega läheb aega ja hädavajalised uuendused ei luba nii kaua oodata.

Peale muutmise seaduse maksmahakamist on omavalitsuste liidud mõlemad käsitanud hoolekandelise abi ümberkorraldamise küsimust. Alles hiljuti Narvas Linnade Liidu juhatus arutas hoolekande normide küsimust ja leidis, et selles osas on seadus puudulik ja ei vasta tegelikule elule. Ka mitmed omavalitsused on selle küsimuse juures peatunud ja leidnud, et hoolekande normide küsimus hoolekande uue korralduse järgi pole omavalitsuste seisukohalt vastuvõetav. Samuti on küsimust käsitanud ka Maaomavalitsuste Liit oma nõukogu koosolekul Pärnus 20. juunil k. a. Ka seal leiti, et uus seadus ei lahenda hoolekande korraldust lõpulikult, vaid tuleb ette võtta hoopis kaugele ulatavamaid samme.

Vastuvõetud resolutsioonides konstateeritakse, et Hoolekande seaduse muutmise ja täiendamise seadusega on leidnud lahendamise ainult kõige hädavajalised ja kiirema iselomuga küsimused hoolekande alal. Sellest on välja jäänud terve rida tähtsaid küsimusi ja ettepanekuid, millised esitatud omavalitsuste ja nende liitude poolt ja millised vajalised läbi viia hoolekande korraldusest. Hoolekandelise abi täieliseks ümberkorraldamiseks tuleb välja töötada hoopis uus Hoolekande seadus, milline oleks rajatud kokkuhoidule ja ratsionaalsusele ning milline vastaks meie riigi ja omavalitsuste kandejõule ja oleks vastuvõetav ka hoolekannet mitte vajavate kodanike seisukohalt. Uue Hoolekande seaduse väljatöötamisel tuleb arvesse võtta kõiki omavalitsuste ja omavalitsuste liitude poolt seni avaldatud seisukohte hoolekande korralduse parandamise alal, ning kuna hoolekandelise abi teostavate asutustena esinevad peamiselt omavalitsused, siis seaduse koostamisel ja väljatöötamisel lubada osa võtta ka omavalitsuste esindajail.

Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi esindaja hra Sepp tähendas, et ministeeriumil on käsil mitmete uuenduste läbi viimine ligemal ajal eriseadustega. Nii tahetakse maksta panna eriseadusena steriliseerimise seadus, milline lahendaks kõõlmatute ja alaväärtustlike elementide sigivõimetuks tegemise küsimuse. Teiseks tahetakse muuta Tsiviilkohtupidamise seadust selles mõttes, et alimentide nõudjatel oleks sissenõudmisel eesõigus teiste nõudmiste ees. Maakondade refor-

mi küsimuse lahenemisega saab aga alles asuda hoopis laiemate ja kaugeleulatavamate küsimuste lahendamisele.

Nii seisame hoolekande korralduse alal varsti juba suurte uuenduste eel. Kuna maakondade reformi küsimus peaks lahema juba võib olla käesoleval aastal, siis on loota, et ka uue Hoolekande seaduse väljatöötamine ja maksmapanek ei võiks olla mägede taga. Ja sel juhul võiks kindlast loota, et see seadus tuleks põhjalik ja täiesti ümbertöötatud ning rajatud põhimõtetele, milline vastab meie aja vaimule ja riigi ja rahva ning omavalitsuste

kandejõule. Seadus peab vaatama elule ja selle norme peab võima rakendada ka tegelikku ellu. Kui aga uued normid jäävad ainult paberile, siis on see inult deklaratsioon. Ning selliseks osaliseks deklaratsiooniks oli ka vana Hoolekande seadus. Suur osa selle nõudeid jäid täitmata, kuna seda lihtsalt ei lubanud ei riigi ega omavalitsuste kandejõud. Nende paberile eeskirjade kaotamist ja asendamist normidega, millised on elulised, loodame uue Hoolekande seaduse maksmapanekuga, milline ei tohiks olla enam kaugel. V.

Vallaomavalitsuste laenukoormis.

Ott Vellner.

Viimasel ajal on esilekerkinud omavalitsuste abistamise küsimus riigi poolt antavate pikaajaliste ja odavaprotsendiliste laenude näol eriti nendele omavalitsustele kellel käsil või kavatsusel suuremaulatuslised investeerimised kapitaal-ehituste alla, millised vajalised omavalitsuste majanduslisest seisukohast. Eriti on see mõeldud peamiselt linnaomavalitsuste olukorra kergendamiseks. Et aga maaomavalitsuste seas on ilmunud viimasel ajal majanduslised raskused, millisest seisukorrast omal jõul väljapääseda ei suuda, siis tuleb ka riigil nendele kaasa-aidata.

Käesolevaga katsuksin anda ülevaadet meie vallaomavalitsuste võlgade seisukorrast. Kuna viimase aruandeaasta kokkuvõtted saamata, siis on käsitluse aluseks võetud 1933/1934 aruanded.

Kuigi üldine laenukoormis 1932./1933. aruandeaastal näitas tõusu ning tõustes 1932. a. 2,5 milj. kr., 1933. a. 2,7 milj.kr.,

siis on see 1934. a. vähenenud 2,6 milj. kr. Ülevaate laenudest annab meile alljärgnevat tabel.

Riiklised laenud sünnitavad 71,7% laenusummast, sellele järgnevad laenud pankadelt ja teistelt asutustelt ning isikutelt 23,7%, kuna laenud valdade omakapitalidest moodustavad ainult 4,6% suuruse osa. Suurima riiklike laenude % omab Virumaa — 93,1, kellele järgnevad Petseri 81,3%, Harju 77,6% j. t., kusjuures Järvamaal on see kõige väiksem ja nimelt 42,5. Selle vastu sünnitavad aga laenud pankadelt ja teistelt asutustelt 53,6% laenusummast Järvamaal, osutudes seega protsentuaalselt suurimaks. Kõige väiksema eralaenu omab Virumaa, kus laenud pankadelt j. t. as. sünnitab ainult 5,7%. Laenud erikapitalidest sünnitavad ainult väikse osa üldsummast, kusjuures suurim on see Tartumaal (10,9%) kellele järgnevad Valga- (8,9) ja Viljandimaa (8,5). Petserimaa vallad aga üld-

Laenude seis 31. märtsil 1934. a.

Maakonna nimetus	Riigikassast		Pankadelt, teistelt asutustelt ja isikutelt		Erikapitalist		K o k k u	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
Harju	391.438	77,6	101.650	20,1	11.625	2,3	504.713	
Viru	358.995	93,1	22.032	5,7	4.503	1,2	385.530	
Järva	44.340	42,5	55.947	53,6	4.094	3,9	104.381	
Lääne	203.918	75,8	64.444	24,0	460	0,2	268.822	
Saare	131.855	68,4	51.950	26,9	9.100	4,7	192.905	
Pärnu	151.314	64,8	70.439	30,1	11.838	5,2	233.591	
Viljandi	102.491	56,7	62.736	34,8	15.184	8,5	180.411	
Tartu	221.644	56,2	129.303	32,9	43.025	10,9	393.972	
Valga	47.439	75,6	9.735	15,5	5.576	8,9	62.750	
Võru	177.842	75,8	46.355	19,8	10.235	4,4	234.432	
Petseri	20.875	81,3	4.800	18,7	—	—	25.675	
Kokku:	1.852.151	71,7	619.391	23,7	115.640	4,6	2.587.182	

se laenu erikapitalidest ei oma. Mis puutub laenusumma suurusesse, siis on see suurim Harjumaal (504.713 kr.), millele järgnevad Tartu- (393.972 kr.) ja Virumaa (385.530 kr.). Väiksem laenu kogusumma on Petserimaal, sünnitades ainult kr 25.675 suuruse summa.

lised oleksid Rapla v. kr. 63.864, Püssi v. kr. 89.654, Suuremõisa v. kr. 51.211 ja Olustvere v. kr. 63.180 suuruse võlakoorimisega. 10.000—50.000 suurusrühma kuuluvatest valdadest sammub esireas Saaremaa 39,1%, kellele järgnevad Viru — 30,0%, Võrumaa 26,2% j. t. Väiksem

Tabel II. Valdade arv laenusumma suurusrühmade järele:

Maakonna nimetus	Ilma laenuta		Kuni 1.000 kr.		1 000—5.000 kr.		5.000—10.000 kr.		10 000—50.000 kr.		50.000—100.000 kr.		Üle 100 000 kr.		Kokku	
	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%
Harju	18	40,8	2	4,5	8	18,0	3	6,7	11	25,0	1	2,5	1	2,5	44	100
Viru	12	30,0	3	7,7	7	17,5	5	12,5	12	30,0	1	2,5	—	—	40	100
Järva	8	40,0	2	10,0	4	20,0	1	5,0	5	25,0	—	—	—	—	20	100
Lääne	15	44,1	7	20,6	2	5,9	2	5,9	7	20,6	1	2,9	—	—	34	100
Saare	5	27,9	2	11,2	1	5,1	3	16,7	7	39,1	—	—	—	—	18	100
Pärnu	17	41,5	3	7,3	7	17,0	4	9,8	16	24,4	—	—	—	—	41	100
Viljandi	17	46,0	4	10,8	8	21,6	4	10,0	3	8,1	1	2,7	—	—	37	100
Tartu	24	37,5	6	9,4	13	20,3	5	7,8	19	25,0	—	—	—	—	64	100
Valga	10	52,6	—	—	5	26,3	1	5,3	3	15,8	—	—	—	—	19	100
Võru	15	37,5	3	7,1	9	21,4	2	9,6	11	26,2	—	—	—	—	42	100
Petseri	9	81,8	—	—	1	9,1	—	—	1	9,1	—	—	—	—	11	100
Kokku:	150	40,6	32	8,6	65	17,6	32	8,6	86	23,3	4	1,0	1	0,3	370	

Rühmitades valdu suurusrühmadesse, siis annab sellest ülevaate tabel II. Ilma laenudeta valdu on 40,6%, millele järgnevad võlakoorimis suurusrühmad 10.000—50.000 kr. 23,3% ja 1000—5000 kr. 17,6%. Esirinnas sammub Petserimaa, milles on laenudeta valdu on 40,6%, millele järgnevad Valga 52,6%, Viljandi — 46,0%, Läänemaa — 44,1% ja teised. Väiksem laenudeta valdade arv on Saaremaal, kus olemasolevast 18 vallast on ilma võlgadeta ainult 5 valda, seega suhteliselt 27,9%.

Üle 100.000 kr. võla omab ainult üks vald ja nimelt Kõnnu vald Harjumaal, kus võlakoorimis ulatub 151.806 kroonini. Järgmises suurusrühmas on 4 valda, mil-

valdade arv on Viljandi ja Petserimaal, esimese moodustades 8,1% ja teises 9,1% valdade arvust.

Et saada piltlikumat ülevaadet valdade võlakoorimisest on tabelites III ja IV todud andmed tulude ja erikapitalide ning laenude vahekordade üle. Seejuures on käsitletud ainult neid valdu, millede võlakoorimis ulatub üle 5000 krooni, sest vähema võlakoorimisega aasta tulud pole vähemad kui laenud. Nagu nähtub tab. III on üle riigi 85 valda, millede aastatulud on vähemad, kui laenusummad. Seejuures sünnitavad viimase aasta tulud 10—20% laenudest kahel vallal. Kõnnu vallal moodustavad aastatulud umbes 11% laenusummast, kusjuures erikapitalid ainult 0,6%. Nimetatud vallal on erikapitalide, millede hulka on arvetatud tagavara-, hoolekande-, kooli-, toitlus-, materjalid ja muud erikapitalid 800 kr. suuruses ning viimase aruandeaastal korralisi tulusid saadud 16.520 kr. ulatuses, millise summa hulka arvestatud ka saamata jäänud tulud 5.791 kr. suuruses. Taebala vallal on võlga 37.155 kr. suuruses ja viimasel aastal saadud tulusid 7.022 kr. ulatuses. Erikapitalide omab aga nimetatud vald 1.766 kr. suuruses, kusjuures need sünnitavad 4,8% laenudest. Valdadest, millised saanud tulusid 20—30% laenusummast, võiks nimetada alljärgnevad, kusjuures klambrites on märgitud erikapitalide % laenudest:

Tabel III. Viimase aasta tulude % laenudest (suurusrühmadena).

Maakonna nimetus	10—20 %	20—30 %	30—50 %	50—70 %	70—100 %	Kokku valdu
Harju	1	1	3	2	1	8
Viru	—	1	2	2	3	8
Järva	—	—	1	—	3	4
Lääne	1	2	3	—	2	8
Saare	—	2	1	2	2	7
Pärnu	—	1	3	2	5	11
Viljandi	—	1	1	1	3	6
Tartu	—	2	4	4	6	16
Valga	—	—	1	2	1	4
Võru	—	2	2	6	3	13
Petseri	—	—	—	—	—	—
Kokku:	2	12	21	21	29	85

Viimisi v. (0,7), Püssi (1,5), Passlepa (2,0), Suuremõisa (erikapitali pole), Leisi, (11,0), Lümmada (6,0), Võlla (26), Olustvere (8,0), Pühajärve (0,4), Ulila (4,7), Karilatsi (38) ja Viitina (11,0).

Tabel IV. Erikapitalide (omakapitalid) % laenudest (suurusrühmades).

Maakonna nimetus	Kuni 1 %	1-10 %	10-20 %	20-40 %	40-60 %	60-100 %	Ühe 100 %
Harju	3	3	1	1	—	—	—
Viru	1	4	2	1	—	—	—
Järva	—	—	1	3	—	—	—
Lääne	1	4	2	—	1	—	—
Saare	—	2	1	3	1	—	—
Pärnu	1	2	3	4	1	—	—
Viljandi	—	3	—	1	1	1	—
Tartu	3	5	2	4	1	1	—
Valga	1	—	—	—	2	—	1
Võru	2	3	3	3	1	1	—
Petseri	—	—	—	—	—	—	—
Kokku:	12	26	15	20	8	3	8

Vaadeldes üldiselt võlgadega suurimal määral koormatud valdu, siis peab märkima, et nad omavad erikapitale vähesel määral. Käsitlusele võetuist 85. vallast omavad erikapitale vähem kui 1% laenu-

summast tervelt 12 valda ja kuni 10% ulatuses 26 valda. Ümarguselt 90% nimetatud valdu omavad erikapitale vähem kui 40% laenusummast. Et neil valdadel majandusliste raskustega tuleb võidelda peegeldub kõige selgemalt erakorraliste tulude hankimise vajaduses. Enamik neist valdadest on hankinud erakorralisi tulusid. kuna see oli paratamatult vajaline, sest omakapitalide puudusel polnud reserve kasutada ning kuna tulude laekumine ei sündinud ka aruandeaastal enam-vähem selles ulatuses, mis oli eelarvetes ettenähtud. Kuigi aruannetest ei selgu, millised nimelt need erakorralised tulud on, kuid paistab, et need peamiselt koosnevad laenudest, milliseid hangitud eelarve tasakaalustamiseks.

Et selline moodus vallaomavalitsusi kordkorralt ikka raskemasse seisukorda viib, tuleks valdadel tõsisemalt asuda kulude vähendamisele, kuna tulude tõstmine praeguste majandusliste olude juures vaevalt on mõeldav. Samuti tuleks järelvalveasutustel kindlakäelisemat kontrolli teostada vallaomavalitsuste eelarvete koostamisel ja riigivalitsusel kaasaadata raskuste ületamisel.

Leedu omavalitsuste rahanduslikust ja majanduslikust seisundist.

L. Kahkra.

Tutvumine Leedu omavalitsuste rahandusliku ning majandusliku seisundiga pakub tänapäeval, kus päevakorraks on tõstetud Balti riikide poliitiline ning majanduslik lähenemine, ka meile huvi, sest rahanduses peegeldub eriti objektiivselt ning erapooletul kujul omavalitsuste kogu tegevus ja neile seatud ülesannete iseloom ning ulatus.

Omavalitsused Leedus jagunevad nelja liiki:

1. maakondade omavalitsused. (Apskričiu savivaldybes).

2. Valdade omavalitsused. (Valsčiu savivaldybes).

3. Esimese järgu linnade omavalitsused. (Pirmaeiliiu miestu savivaldybes).

4. Teise järgu linnade omavalitsused. (Antraeiliiu miestu savivaldybes).

Seesugune omavalitsuste ülesehitamine vastab riigi administratiivsele struktuurile. Leedu Vabariik on administratiivselt jaotatud 20 maakonnaks, millised omakorda jagunevad valdadeks. Valdu on üldse 248, kusjuures nende arv maa-

konnas kõigub 7—24. Linnad jagunevad kahte liiki, kusjuures esimesse järku kuuluvaid on 10 suuremat ja teise järku 21 väiksemat.

Leedu omavalitsuste rahandusliku ning majandusliku kandvamaks aluseks on nagu meilgi sissetulekud maksude näol. Omavalitsused on kõigepealt õigustatud osavõtma tähtsamatest riigimaksudest, nagu *krundimaks*, *kinnisvaramaks*, *ärimaks*. Need maksud võetakse omavalitsuste kasuks lisana vastava riigimaksule kuni seaduses fikseeritud protsendilise ülemäärani. Ühes üldise maksude ümberkorraldamisega sai 1933. a. muudetud ka omavalitsuste maksude seadus. Tähtsamaid muudatusi on muuseas see, et 1934. a. alates võetakse ühes nimetatud kolme maksuga (krundimaks, kinnisvaramaks ja ärimaks) omavalitsuste kasuks veel eriline lisamaks algkoolide ehitamiseks kuni 5% kõrgusel vastavast riigimaksust.

Leedu maa-omavalitsuste tähtsaimaks tulusallikaks on *krundimaks*. Maakonna-

omavalitsused on õigustatud võtma seda maksu kuni 15%, valla-omavalitsused kuni 35% kõrguseni riigi kasuks võetavast põhimaksust. 1934 a. saadik lisandub sellele veel ülaltähendatud lisamaks algkoolide ehitamiseks. Mis määrani need seaduslikud ülemmäärad tegelikult kasutatakse, selle kohta pakuvad üksikute omavalitsuste 1934. a. eelarved iseloomustava pildi. Üldiste vajaduste jaoks võeti krundimaksu: 15% — 9, 12% — 2, 11% — 1, 10% — 7, 8% — 1 maakonnas.

Vastav lisamaks algkoolide ehitamiseks oli 1934. aastaks määratud 5% — 9, 4% — 2, 3% — 6 maakonnas ja kolmes maakonnas polnud 1934. a. selle lisamaksu võtmine üldse ettenähtud.

Valla-omavalitsusist, kes olid õigustatud võtma krundimaksu kuni 35% vastavalt riigimaksust, võtsid 20% — 15, 23% — 5, 24% — 7, 24,5% — 1, 25% — 33, 26% — 5, 27% — 8, 28% — 8, 29% — 1, 30% — 68, 31% — 2, 32% — 7, 33% — 5, 34% — 3, 35% — 76 valda.

Krundimaks moodustab kuni $\frac{2}{3}$ valla-omavalitsuste korralistest tuludest ja umbes $\frac{1}{3}$ maakonna-omavalitsuste tuludest. Maakonna-omavalitsuste eelarvetes tulud omavalitsuste asutustelt ning ettevõtetelt, moodustavad umbes $\frac{1}{4}$ korralistest tuludest. Valla-omavalitsustel aga puuduvad peale krundimaksu teised suuremad tuluallikad.

Peale osasaamist nimetatud riigimaksudest on omavalitsused Leedus veel õigustatud võtma rea kohaliku iseloomuga makse, nagu korterimaks, lõbustusmaks, liiklemisvahendite, koerte pidamise eest määratavad maksud jne.

Leedu omavalitsused saavad peale selle veel riigit rea tulusid, milledest nime-tame näiteks järgmised: 5% riikliku pürituse- ning viinamonopoli puhaskasust, 1% kuni 2% riigi metsade ning järvede brutto-tuludest ja teatavad summad teede korrashoiu eest riiklikudes metsades.

Tähtsat osa etendavad Leedu omavalitsuste eelarvetes veel omavalitsuste asutuste ning ettevõtete tulud ning sissetulekud kinnisvaradelt ja rahalistelt kapitalidelt, — eriti maa-omavalitsustes ja suuremates linnades.

Leedu omavalitsuse tulude arengust annab ülevaate alljärgnev tabel.

1923. a. tulusid	15.269.000	liti
1925. a. „	22.753.000	„
1927. a. „	25.839.000	„

1929. a. „	28.756.000	„
1931. a. „	32.021.000	„
1933. a. eelarve järele	30.608.364	„
1934. a. „ „	32.205.183	„

Ühe aastakümne jooksul on omavalitsuste tulud tõusnud umbes kahekordseks. Muuseas nähtub sellest tabelist ka majanduskriisist tingitud ajutine tagasimineku, millele viimasel ajal on järgnenud juba uus tõus. Viimane on küll suuremalt osalt tingitud omavalitsuste maksude ümberkorraldamisest, muuseas uuest lisamaksust algkoolide ehitamise heaks.

Järgmine tabel annab ülevaatliku ning täielikuma pildi Leedu omavalitsuste kulude koostisest ja üksikute tuluallikate osatähtsusest. Ühtlasi selguvad sellest tabelist ka need olulised erinevused, mis leiduvad üksikute omavalitsuste liikide tulude struktuurilises koostises.

Leedu omavalitsuste tulude eelarve on tasakaalus kulude eelarvega. Omavalitsuste seadus 1932. aastast seab Leedu omavalitsustele laiaulatuslikud ülesanded.

Nagu nähtub kulude tabelist, kannavad omavalitsused eriti suuri kohustusi hariduse ning kultuuri, sotsiaalse hoolekande ja tervishoiu aladel, ja avaldavad neil aladel, laiaulatusliku aktiivsust.

Rahvahariduse alal kuulub omavalitsuste ülesannete hulka koolidele ja õpetajatele vajalikkude ruumide andmine ühes kütte ja valgustusega, inventari muretsemise kulude kandmine, kooliruumide ning -hoonete korrashoidmine ning remont ja uute koolimajade ehitamine. Peale selle asutavad omavalitsused ja peavad ülal muuseume, raamatukogusid, lugemislauade jne.

Omavalitsuste kulud tervishoiu alal lähevad peamiselt haigemajade ülalpidamiseks. Kuna kehvematele kodanikele võimaldatakse haigemajaravi alandatud hinnaga, siis moodustavad omavalitsuste haigemajade tulud vaid $\frac{2}{3}$ kuludest. Peale selle on omavalitsuste ülalpidamisel veel ambulatooriumid, kus kehvematele kodanikele antakse arstiabi tasuta.

Omavalitsustest avaldavad kõige energilisemat ning laiaulatuslikumat aktiivsust tervishoiu alal maakonna-omavalitsused, kelle ülalpidamisel on terve võrk haigemajasid. Maakonna-omavalitsused kulutavad nii absoluutset kui ka suhteliselt tervishoiu heaks palju rohkem, kui esimese järgu linnad. Suhteliselt moodustavad nad maa-omavalitsuste eelarves 25 kuni 30% kogu kuludest, suurte linnade eelarves aga vaid umbes 10%.

Leedu omavalitsuste tulud 1934. a. eelarvete järele.

Tulude nimetus	Maakondade omaval.	Suurte linnade omaval.	Valdade omaval.	Väikeste linnade omaval.	Kõik omaval. kokku
1. Kõundimaks	2.859.193	37.344	5.716.398	33.017	8.645.952
2. Kinnisvaramaks	404.789	1.909.390	207.536	166.366	2.688.081
3. Riigi metsade ning järvede brutto-tulude arvel . .	114.630	—	130.804	20	245.454
4. Ärimaks	775.809	2.746.222	450.506	273.800	4.246.337
5. Maanteede maks	188.128	245.800	—	—	433.928
6. Rahas öiendatud naturaalkohustused	—	540.968	154.147	67.618	762.733
7. Kortermaks	—	991.000	—	177.713	1.168.713
8. Lõbustusmaks	30.700	135.100	—	—	165.800
9. Igasugused teised maksud	—	202.970	15.252	6.029	224.251
10. Korjandused	160.500	746.734	294.944	238.301	1.440.479
11. Omavalitsuste asutuste ja ettevõtete tulud	1.779.442	1.692.346	10.849	154.608	3.637.245
12. Tulud omavalitsuste varade ja kapitalide pealt . .	515.422	1.551.855	437.270	190.071	2.694.618
13. Tagasisaadud laenud ja kulutused	276.725	80.435	111.182	45.517	513.859
14. Piirituse- ja viinamonopoli arvel	283.500	48.500	—	—	332.000
15. Teede paranduse eest riigi metsades	22.500	630	408.048	90	431.268
16. Teised mitmesugused tulud	40.945	226.750	413.582	54.387	735.664
Korralised tulud kokku:	7.452.283	11.156.044	8.350.518	1.407.537	28.366.382
17. Toetused	63.600	549.600	66.125	29.380	708.705
18. Laenud	200.000	619.000	91.000	40.000	950.000
19. Teised erakorralised tulud	464.529	1.267.083	338.845	109.639	2.180.096
Erakorralised tulud kokku:	728.129	2.435.683	495.970	179.019	3.838.801
Kõik korralised ja erakorralised tulud kokku: . . .	8.180.412.	13.591.727	8.846.488	1.586.556	32.205.183

Sotsiaalse hoolekande alal on omavalitsuste ülesandeks laste varjupaikade ja vanadekodude ülalpidamine, töötaolu vastu võitlemine, töötute abistamine, vaesemate kihtide korteriolude ja toitluse parandamine jne. Nende ülalpidamisel on rahva-söögimajad, elamu-koloniid jne.

Majanduskriisi teravnemisel ja töötaolu suurenemisel pidid Leedu omavalitsused kulutama suuremaid summe hädaabitööde jaoks. Omavalitsuste 1934. a. eelarves oli näiteks sotsiaalse hoolekande kulude seas ettenähtud 692.000 liti avalikude tööde korraldamiseks.

Kuni 1928. aastani olid Leedu omavalitsused kohustatud kandma suuri kulusid *administratsiooni* alal. Nende kohuseks oli arestimajade ülalpidamine riiklikule politseile ruumide andmine ühes kütte ja valgustusega jne. Nende ülesannete täitmine oli omavalitsustel võimalik vaid riigi poolt antud laenude ning toetuste abil. 1928. a. saadik on riik suurema osa administratsiooni kuludest võtnud enda kanda, mistõttu suuresti vähenesid omavalitsuste kulud administratsiooni alal. Näiteks piirduvad omavalitsuste

kohused riigipolitsei ülalpidamisel praegu peamiselt vaid arstiabi andmisega politseiametnikele.

*Lükklemisolu*de korraldamise alal on Leedu omavalitsuste peamiseks ülesandeks sildade ehitamine ja teede ning sildade remont ning korrashoidmine. Leedu omavalitsuste 1934. a. eelarve võrdlemine 1933. a. eelarvega näitab sel kulude alal tunduvat tagasiminekut. Kuna 1933. a. oli liiklemise korraldamiseks ettenähtud korralisi ning erakorralisi kulusid kokku 3.308.023 liti, on 1934. a. eelarves selleks määratud kokku vaid 2.254.927 liti. See tagasimineku on seletatav peamiselt seega, et 1934. a. alates püütakse Leedus raudbetoon-sildade asemele ehitada võimalust mööda puusildu. Seda tehakse muidugi vaid kokkuhoiu eesmärgiga.

Leedu omavalitsuste 1934. a. kulude eelarves moodustavad suhteliselt suure osa, *laenude* korraldamiseks vajalikud kulud. Maakonna-omavalitsuste eelarves moodustavad nad üle 10% kogukuludest, kusjuures meie ajutised maavalitsused on 1933./1934. eelarveaastal selleks kulutanud vaid 2,82%.

Leedu omavalitsuste kulud 1934. a. eelarvete järele.

Kulude nimetus	Maakondade omaval.	Suurte linnade omaval.	Valdade omaval.	Väikeste linnade omaval.	Kõik omaval. kokku
1. Üldised valitsemise kulud, korralised	1.177.382	1.516.915	3.450.708	461.911	6.606.916
Üldised valitsemise kulud, erakorralised	—	183.797	—	—	183.797
2. Põllumajanduse kultuuri arendamine	14.016	600	2.919	1.075	20.610
3. Haridus, kunst ja kultuur, korralised kulud	418.193	1.708.500	2.168.355	254.022	4.549.070
Haridus, kunst ja kultuur, erakorralised kulud	3.000	—	28.184	—	31.184
4. Sotsiaalse hoolekande kulud, korralised	924.514	1.780.414	315.922	124.010	3.142.860
Sotsiaalse hoolekande kulud, erakorralised	1.000	—	—	—	1.000
5. Tervishoid, korralised kulud	2.293.595	1.403.189	459.668	100.941	4.257.393
Tervishoid erakorralised kulud	1.800	—	70.000	—	71.800
6. Arestimajad, korralised kulud	1.800	28.529	170.314	37.143	237.786
Arestimajad, erakorralised kulud	4.000	—	4.000	—	8.000
7. Riigi- ja omavalitsuse politsei	16.480	146.764	83.363	23.724	270.331
8. Sõjaväeteenistusse kutsumise kulud	126.945	15.646	2.772	350	145.713
9. Liiklemise korraldamise kulud, korralised	296.269	549.338	696.575	120.789	1.662.971
Liiklemise korraldamise kulud, erakorralised	462.979	—	126.877	2.100	591.656
10. Linnade korraldamise kulud, korralised	—	971.092	73.775	174.617	1.219.484
Linnade korraldamise kulud, erakorralised	—	808.206	—	—	808.206
11. Tulekahjude vastu võitlemine	15.820	523.263	30.954	35.833	605.870
12. Omavalitsuste laenuid, korralised kulud	897.783	2.083.616	710.261	160.888	3.852.548
Omavalitsuste laenuid, erakorralised kulud	39.120	—	—	—	39.120
13. Kulud krediidi alal	78.606	65.255	52.834	8.062	204.757
14. Varanduse valitsemise kulud, korralised	228.941	386.087	168.742	23.355	807.125
Varanduse valitsemise kulud, erakorralised	1.176.169	1.420.516	232.265	57.736	2.886.686
Korralised kulud kokku:	6.492.344	11.179.208	8.385.162	1.526.720	27.583.434
Erakorralised kulud kokku:	1.688.068	2.412.519	461.326	59.836	4.621.749
Kõik kulud kokku:	8.180.412.	13.591.727	8.846.488	1.586.556	32.205.183

Üldiselt on Leedu omavalitsuste võlakormatus suhteliselt suur ja näitas aastate vältel pidevat ning kiiret tõusu. 1929. a. oli näiteks omavalitsuste võlakorrem 8.000.000 liti, 1931. a. aga juba 14.900.000 liti ja vahepeal on see veelgi tõusnud. Eriti suur on esimese järgu linnade omavalitsuste võlakormatus, mis seletatav nende energilise tegevusega linnade väljaehitamise ning korraldamise alal, kusjuures kõige suuremaid laenusid tehti veevärgi ning kanalisatsiooni loomi-

seks, milliseid Vene ajal polnud olemas ei üheski Leedu linnas.

Leedu omavalitsuste laenuid on umbes kahe kolmandiku ulatuses saadud riiklikudest hoiukassadest ja riigikassast. Leedu valitsevate krediidiolude tõttu on omavalitsustel raske saada laenusid erapankadelt, rääkimata veel välislaenudest.

Viimaste aastate jooksul on Leedu omavalitsuste majandus, suurele võlakormatusele vaatamata, konsolideerunud. Sellele on kaasaaidanud eestkätt omavalit-

suste korraliste tulude suurendamine, peamiselt peale krundimaksu tõstmist seadusandlikul teel, ja et riik on rea kulused, peamiselt administratsiooni alal, võtnud enda kanda.

Omavalitsused etendavad riigis asendamata tähtsa teguri ja avaldavad eriti kultuurilisel, sotsiaal-poliitilisel ja majanduslikul alal viljarikast ning produktiivset tegevust rahvuslik-riikliku terviku kasuks. Muuseas on Leedu omavalitsuste poolt ellukutsutud ja nende valdamisel

terve rida majanduslike ning üldkasulike ettevõtteid. Omavalitsustel on muuseas 24 tapamaja, neist 20 linna-omavalitsustel, 1 maa-omavalitsustel ja 3 valla-omavalitsustel. Omavalitsuste apteekisid on Leedus 20. Neist on *maakonna-omavalitsustel* — 14, linna-omavalitsustel 3 ja valla-omavalitsustel 3. Ka suurem osa haigemajasid on loodud *maakonna-omavalitsuste* poolt ja seisab nende valdamisel ning ülalpidamisel.

Kirjandusest.

Toimetusele saadetud kirjandus:

TARTU NÄITUSVÄLI.

Koguteos. Autorid: ajaloolane A. Veitman, Põllutöökoja maaparanduse talituse juhataja E. Valdmaa ja arhitekt A. Matteus. Tartu Eesti Põllumeesteseltsi kirjastus, 24. lhk. suuruses formaadis, hind 50 senti.

Koguteoses antakse üksikasjaline ülevaade Tartu näitusvälja looduslikust olukorrast, maakuivendustöödest, planeerimisest, hoonetest ja Tartu näituse ajaloost. Sisu aitavad selgitada suur hulk pilte, jooniseid ja plaane.

TARTU NÄITUSE ALBUM.

Tartu Eesti Põllumeest Seltsi kirjastus 1935. a., 96+4 lhk., hind 30 senti.

Sisuks kirjutised järgmistelt autoritelt:

Eesti Põllumeeste Keskseltsi asjaajaja *August Laas*, K.S.P. Keskkorralduse as-

jaajaja *Eduard Kõrts*, Tähtvere riigimõisa valitseja *J. Brandt*, Kartuliühingute Liidu asjaajaja *M. Kitsnik*, prof. *O. Danjäl*, diplomeeritud edasiõppija ajakirjanik *M. Nurk*, endine majandusminister vandeadvokaat *Mihkel Pung*, prof. dr. *N. Roots*, Põllutööminister *N. Talts*, Tartu Töösturite Keskühingu juhatus, mag. agr. *A. Käsebier*, linnukasvatuse konsolent *R. Poola*, Tori Hobuste tõuseltsi sekretär *J. Soosaar*, Eestihobuste Tõuseltsi sekretär *Alfred Niilo*, Põllumajanduse Panga direktor *E. Habicht*, Jäneđa Põllutöökooli juhataja dr. agr. *A. Miljan*, Raamatuaasta peasekretär *Juhan Jaik*, dots. dr. agr. *N. Gross*, nõunik *R. Paris*, kirjanik-ajakirjanik *Juhan Pahlbärk*, Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi esimees prof. *K. Saral*, Tartumaa laulupeo asjaajaja *E. Önapuu*, ajaloolane *A. Veitman*, Põllutöökoja Maaparanduse talitaja juhataja abi *E. Valdmaa*, arhitekt *A. Matteus* j. t.

Sisu kaunistab 155 pilti, plaani ja karikatuuri.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 27. Vallavalitsuse liikmetele päevarahade maksimisest. Kas vallavalitsuse liikmed on kohustatud täitma omi kohustusi ainult vallavolikogu poolt kindlaks määratud vastuvõtu päeval või iga päev volituste kestvuse ajal?

Kas vallavalitsuse liikmetel on õigus saada peale kindla palga veel päevaraha nagu komisjoni liikmetel kui ülesande täitmine on pandud vallavalitsuse peale ja abiks on kopteeritud keegi kõrvalt?

M. vallasekretär

Vastus: Vallavalitsuse liikmed on kohustatud oma kohustusi täitma mitte ainult vallavalitsuse päeval vaid igal ajal. Oma kohustuste täitmise eest valla piirides ei ole neil mingisugust alust saada veel päevaraha, vaid selle nende töö tasuks on ettenähtud palk. Nende nähtub Teie kirjast on vallavalitsuse liikmed saanud peale palga veel päevaraha tööde eest mis tehtud enda valla piirides, kuid see on täiesti lubamata ja ilma seadusliku aluseta.